

Ne-předměty

Když se ukázalo, že některé skutečnosti nemohou být chápány jako „předměty“, ale přesto je musíme a dokonce legitimně můžeme učinit „tématem“ (tj. „předmětem“ nikoli v ontologickém smyslu), tj. můžeme je „mínit“, musíme podniknout bedlivější zkoumání, které skutečnosti takové jsou, v jakém rozsahu a v jakém smyslu. Především je třeba ty nejvýznamnější vyzvednout a prověřit (vlastně nejspíš vždy znovu prověřovat, aspoň do té doby, dokud se s „nepředmětností“ nenaučíme myšlenkově počítat a pracovat). Takovým typickým ne-předmětem je třeba „subjekt“ (pochopitelně v novém, nikoli starém resp. původním smyslu, neboť kdysi znamenalo latinské slovo *subiectum* právě to, co dnes znamená slovo předmět, latinsky – ovšem spíš pozdně latinsky – *obiectum*). „Moderní“ (nikoli tedy už novodobý, ale až vskutku „moderní“) důraz na subjekt je něco jiného než dávné již rozpoznávání „subjektivity“ jako pouhého zdání, dojmu, pocitu apod. Subjekt totiž není něco pouze subjektivního, ale je to skutečnost, která sice subjektivitu podmiňuje a umožňuje, ale rozhodně do ní nespadá. Dnes už je pro mnoho, ne-li většinu významných filosofů subjekt čímsi ne-předmětným, non-objektem. – Jiným takovým ne-předmětem je „celek“, ať už konkrétní (konkrescentní) jsoucno, zejména organické, živé jsoucno, živá bytost, nebo celek všeho jsoucího. Už to, že „celek“ chápeme tak, že jej nemůžeme redukovat jen na to, co na něm nebo v něm můžeme zkoumat a studovat zvnějšku, nýbrž že si musíme uvědomovat, že má také ne-předmětnou, niternou stránku, k níž nelze přistupovat zvenčí, ale která je nejen významnější než ta vnější, předmětná, ale která sama je garantem celkovosti (takovým garantem pochopitelně nemůže nikdy být nic pouze předmětného). Slovu „konkrétní“ tak dáváme nově zásadnější význam (který můžeme podtrhnout úpravou slova na „konkrescentní“, neboť latinské *concrescere* znamená růsti pospolu, spolu růsti, srůstati): celek je vždy srůstem (přesněji srůstáním, to znamená opětovným napravováním srůstu tam, kde došlo k nějaké poruše) vnitřní a vnější „stránky“, srůstem nepředmětnosti a předmětnosti, který je charakteristický pro každý skutečný celek. A posléze můžeme uvést „pravdu“ jako skutečnost ryze ne-předmětnou, která se nikdy nestává a nemůže stávat žádnou srostlicí niternosti (nepředmětnosti) s vnějškem (předmětností), i když ovšem představuje apel k uskutečňování, k provádění a uplatňování. Ryze nepředmětný charakter „pravdy“ se ukazuje v tom, jak se pravda nikdy nemůže ztotožnit (srůstat) s tím, jak se zdařilo ji uplatnit, tj. jak i při největších úspěších v jejím uplatňování se nikdy nepodaří ji vtělit, inkorporovat do žádného lidského podniku či díla, neboť vždycky zůstává poslední a nejvyšší mírou všeho – i sebe samé (jak říkal Spinoza).

(Písek, 140622-2.)